

ПОЛІТІКІНА ІННА, здобувач вищої освіти
Науковий керівник - **ЛУГОВА ОЛЬГА**, к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ В СИСТЕМІ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Інституційні зміни в системі регулювання бухгалтерського обліку в Україні є ключовим чинником формування якісного інформаційного середовища для економіки, інвесторів та державного управління. Україна, як держава, що перебуває у процесі інтеграції до Європейського Союзу, зобов'язана адаптувати свої інститути обліку до сучасних вимог міжнародного середовища. Інституційні трансформації у цій сфері охоплюють не лише формальне оновлення законодавства, а й зміну підходів до професійної підготовки, функціонування органів регулювання, аудиту, внутрішнього контролю, а також неформальних правил і культурних норм, які впливають на поведінку суб'єктів господарювання.

Одним із провідних напрямів інституційної трансформації є гармонізація українського законодавства з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», великі підприємства, публічні акціонерні товариства, банки та страхові компанії вже звітують за МСФЗ. Проте для повноцінної імплементації цих стандартів потрібне не лише перекладення міжнародних норм у національні документи, а й створення ефективного механізму їх практичного застосування, контролю та навчання [1].

Без належного інституційного супроводу навіть формально впроваджені стандарти залишатимуться малоефективними, оскільки їх застосування на практиці потребує не лише нормативної бази, а й відповідної інфраструктури, професійної підтримки та постійного моніторингу.

Значну роль у цьому процесі відіграє держава як регулятор. Проте досі в Україні спостерігається фрагментарність у регуляторному полі: повноваження між Міністерством фінансів, податковими органами, Національною комісією з цінних паперів і фондового ринку та іншими суб'єктами розподілені неефективно. У результаті це призводить до дублювання функцій, складності виконання облікових процедур та зниження прозорості системи обліку загалом [2]. Наразі нагальною є потреба у створенні єдиного незалежного органу, відповідального за регулювання, контроль і розвиток бухгалтерського обліку в державі за моделлю Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Поряд із формальними інституційними змінами, надзвичайно важливими є неформальні інститути, які формують професійну культуру ведення обліку в Україні. Ідеться про етичні норми, традиції бухгалтерської професії, ставлення до обліку як до функції, що виконується «заради звітності», а не для прийняття управлінських рішень. У більшості випадків зміни у формальних правилах не супроводжуються адекватною трансформацією в практиці, що призводить до

ефекту «формального прийняття» стандартів, коли нові вимоги лише декларуються, але не впроваджуються у діяльність підприємств [3].

Окремим фактором впливу є цифровізація облікових процесів. В умовах переходу до електронної звітності, запровадження ERP-систем, автоматизації обліку та появи технологій на зразок блокчейн, змінюються й вимоги до професійної компетентності бухгалтерів, а також до нормативного забезпечення таких процесів. Наприклад, електронні накладні, автоматизований облік первинних документів, вбудовані алгоритми внутрішнього контролю змінюють не лише технічний аспект ведення обліку, але й принципи відповідальності за прийняті рішення [4].

Професійна спільнота відіграє значну роль у просуванні інституційних змін. Проте в Україні поки що бракує єдиної сильної професійної організації, яка б мала достатні повноваження для впливу на формування стандартів, атестацію фахівців і забезпечення етичного контролю. Більшість професійних об'єднань мають статус громадських організацій і не наділені владними або регуляторними функціями. У цьому контексті доцільно вивчати досвід країн ЄС, де існують професійні ради, здатні реалізовувати політику незалежного регулювання професії та забезпечувати її розвиток [5].

Серед основних викликів, які гальмують інституційні зміни, варто назвати низький рівень довіри до фінансової звітності, недостатній рівень професійної освіти, бюрократизм, а також вплив корупційних практик на облікові процеси. У багатьох випадках звітність формується не з метою об'єктивного відображення фінансового стану підприємства, а для уникнення податкового навантаження або приховування реальних результатів діяльності. Це знижує мотивацію підприємств до впровадження якісних змін у системі обліку оскільки за умов переважання фіскального підходу до звітності, відсутності стимулів для прозорості та слабого контролю з боку регуляторів, облік сприймається не як інструмент управління, а як обтяжливий обов'язок, виконання якого часто зводиться до формального дотримання вимог без реального покращення змісту фінансової інформації [4].

Разом із тим, перспективи інституційного оновлення є досить позитивними. Активізація цифрових інструментів, поступова інтеграція до європейського ринку, співпраця з міжнародними фінансовими організаціями, такими як МВФ, Світовий банк, а також зростаючий попит на прозору та достовірну звітність створюють умови для позитивних зрушень. Важливо, щоб ці зміни були системними та підтримувались на всіх рівнях: від уряду й парламенту до освітніх установ, бізнесу і професійної спільноти [5].

Таким чином, інституційні зміни в системі регулювання бухгалтерського обліку в Україні є багатовекторним процесом, що охоплює нормативно-правові, організаційні, професійні та культурні аспекти. Успішність цих змін залежить від здатності забезпечити узгодженість між формальними правилами та реальними практиками, розвитку незалежного професійного середовища, а також адаптації до викликів цифрової трансформації. Без оновлення інституційної основи система обліку в Україні не зможе відповідати сучасним

вимогам прозорості, ефективності й довіри, що ставить під загрозу економічну стабільність держави та її інтеграційні перспективи.

І насамкінець, не можна оминати увагою важливу роль громадянського суспільства у стимулюванні прозорості та звітності. Завдяки активності незалежних медіа, аналітичних центрів, бізнес-асоціацій та неурядових організацій формується запит на підзвітність та публічний контроль, що також впливає на інституційну динаміку в сфері обліку. Публічне розкриття фінансової звітності, особливо для підприємств державного сектору, має стати стандартом, а не винятком, адже прозорість - це запорука довіри з боку інвесторів, кредиторів і громадськості. Водночас, підвищення обізнаності населення щодо важливості цих процесів сприяє формуванню більш відповідального ставлення до державних ресурсів та ефективного використання фінансів. Активна участь громадян у моніторингу та оцінці фінансової діяльності забезпечує додаткові гарантії від зловживань і корупції, створюючи умови для сталого розвитку економіки та покращення якості державних послуг.

У довгостроковій перспективі лише комплексне переосмислення ролі бухгалтерського обліку в економіці, підкріплене цілеспрямованими законодавчими ініціативами, гармонізацією нормативної бази з міжнародними стандартами, розвитком професійної етики та культури, запровадженням сучасних цифрових інновацій, зокрема автоматизації облікових процесів, електронної звітності та аналітичних інструментів, а також активною участю громадянського суспільства, включно з неурядовими організаціями, аналітичними центрами, бізнес-асоціаціями та незалежними медіа, здатне забезпечити становлення прозорої, підзвітної, стійкої та ефективної облікової системи, яка відповідатиме європейським стандартам, сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості країни, забезпечить економічну стабільність, зменшення корупційних ризиків, посилення довіри до фінансової інформації як з боку внутрішніх, так і зовнішніх користувачів, і в кінцевому результаті - стане одним із ключових чинників сталого соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції

Список використаних джерел:

1. Коваль М.І., Цімошинська О.В., Скиба Г.І. Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. *Вісник Університету «Україна»*. 2021. №3 (30). URL: <https://economics.com.ua/s55->
2. Жук В.М. Інституціональне забезпечення розвитку бухгалтерського обліку в Україні. *Фінанси України*. 2010. № 11. С.101-110. URL: <https://zhuk.faaf.org.ua/article-34>
3. Аудиторська палата України. URL: <https://www.apu.com.ua/2018/11/23/>.
4. Шеверя Я. В. Регулювання та якість фінансової звітності в Україні. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2014. Вип. 1. С. 302-316. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ptmbo_2014_1_26
5. Фоміна О., Ромашко О., Семенова С. Професійна етика бухгалтерів: її особливості та проблемні аспекти дотримання етичних принципів. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-42>

